

بیستم دی ماه سالروز شهادت امیرکبیر

گزارش

اشاره

به گزارش روابط عمومی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، به مناسبت سالروز شهادت امیرکبیر نشست «آن مرد روشن؛ با نگاهی به کتاب میرزا تقی خان امیرکبیر» چهارشنبه ۲۰ دی ۱۴۰۲، با حضور آقایان، محمدرضا سنگری و علی محمد طرفداری و جمعی از کارشناسان تعلیم و تربیت در مدرسه تاریخی دارالفنون برگزار شد. خلاصه‌ای از سخنرانی‌های این روز ارائه می‌شود.

محمدرضا سنگری در این نشست گفت: «پیش از بحث درباره امیرکبیر می‌خواهم به واقعه‌ای دیگر در هزارسال پیش اشاره کنم. در هزارسال پیش مدرسه نظامیه بغداد شکل گرفت و تا حدود قرن هشتم این مدرسه وجود داشت. در اصل، هفت مدرسه نظامیه در ایران شکل گرفت و نظامیه بغداد در سال ۴۵۹ قمری به دستور نظام‌الملک تأسیس شد. امیرکبیر به آن مدرسه توجه داشته است.» وی افزود: «در آن مدرسه دروسی مانند ادبیات، ریاضیات، تاریخ و قوانین اسلامی بر مبنای مذهب شافعی تدریس می‌شد. در تداوم این جریان در شهرهای دیگری مانند قاهره نیز چنین مدارسی تشکیل شدند. فضایی تازه درست شده بود. این مدرسه خصوصیات داشت؛ دارای حجره بود و به طلاب علم بورس و شهریه می‌دادند. از بزرگانی که در آنجا آموزش دیده‌اند می‌توان به سعدی، سهروردی، محمد غزالی و جرجانی اشاره کرد. از همه جای ایران در این مدرسه تحصیل می‌کردند. در بخش بعدی صحبتیم به اهمیت این مسئله اشاره می‌کنم.»

در ادامه علی محمد طرفداری، پژوهشگر تاریخ بحث خود را با بحث درباره جایگاه امیرکبیر آغاز کرد: «امیرکبیر جز معدود شخصیت‌های تاریخی است که میان اکثر مورخان جایگاهی خاص و متمایز دارد. کمتر شخصیتی را داریم که چنین باشد. دلیل این امر به فعالیت‌های امیرکبیر برمی‌گردد. البته استثنایی در زمینه تاریخ‌نگاری این شخصیت نیز دارد و آن نیز مورخان بهایی هستند که به دلیل تعلق خاطری که به جنبش باب داشتند، به صورت غیرمستقیم نگاهی غیرانتقادی و غیرمنصفانه داشته‌اند.»

وی افزود: «در جوامع اسلامی، در دو قرن اخیر انواع جنبش‌هایی را داشته‌ایم که کین جامعه اسلامی را هدف گرفته بودند. جنبش بابیه نیز چنین بوده است. امیر کبیر و به‌طور کلی حکومت قاجاریه در جایگاه خود موظف بود که این فتنه را برای حفظ خودش سرکوب کند. این جنبش نظم جامعه را به هم ریخته بود. البته تاریخ این جنبش بسیار مفصل است و نمی‌توان به آن پرداخت اما باید توجه داشته باشیم که اقدامات امیر کبیر باعث شکست این جنبش شد.»

طرفداری ادامه داد: «امیر کبیر به مردم و منافع ملی توجه داشت و بیگانه‌ستیز بود. باید به این نکته نیز توجه داشته باشیم که ما در تاریخ خود با سه روسیه درگیر بودیم؛ یعنی روسیه تزاری، اتحاد جماهیر شوروی و جمهوری جدید روسیه. روسیه دوران امیر کبیر روسیه تزاری است که حکومتی استعمارگر بوده است. سامور و استکان از روسیه وارد می‌شد اما امیر کبیر در آن مقطع به تولید ملی نگاه داشته است. این نشانه هوشمندی امیر کبیر است. اکثر مورخان شخصیت امیر کبیر را ستوده‌اند. با مرگ امیر کبیر حرکتی اصلاحی در تاریخ ایران متوقف شد.»

سننگری در بخش دیگری از سخنان خود به اهمیت مدرسه دارالفنون اشاره کرد و ادامه داد: «باید توجه داشته باشیم که دآوری‌های غلط ناشی از این هستند که ما پدیده‌ها را گسسته از موقعیت تاریخی آن مد نظر قرار می‌دهیم. برای درک امیر کبیر باید بافت اجتماعی دوران حیات امیر کبیر را درک کنیم و پشتوانه تاریخی آن را مد نظر قرار دهیم. امیر کبیر ایران و جهان خودش را به خوبی می‌شناخت. امیر کبیر تلفیق درک‌مندی و دردمندی بود. او درکی روشنی از روزگار و درد آن را داشت. او شکست ایران را دیده بود و عصر صفویه را نیز مد نظر داشت و برایش این مسئله به‌وجود آمد که چرا این روند تاریخی طی شده است.»

وی اضافه کرد: «امیر کبیر مشکل را در نبود آموزش درست می‌دید. به نظر او باید آموزشگاه مناسبی ایجاد می‌شد. جامعه ما فاقد بانک تجربه است؛ ما تجربه‌ها را دور می‌ریزیم اما امیر کبیر تجربه‌های گذشته را پیش رو دارد. به اندازه کافی علیه امیر کبیر بد می‌گفتند؛ او با درباریان درافتاد و آن‌ها برنتابیدند. امیر کبیر بسیار مذهبی و با ارزش‌های دینی مانوس بود. هم‌زمان با باب، محمد بن عبدالوهاب را در عربستان داریم. امیر کبیر این جریان‌های انگلیسی را شناسایی کرد و مقابل آن‌ها ایستاد. او برای تغییر تفکر جامعه، مسئله آموزش را مهم می‌دانست.»

این پژوهشگر ادبیات درباره ویژگی‌های امیر کبیر بیان کرد: «شجاعت امیر کبیر ویژگی مهم دیگر اوست. او مقابل رشوه‌خواری می‌ایستاد و به طور کلی با فساد درباریان جنگید. او با مالیات‌ستانی سنگین از مردم مخالفت می‌کرد. او درباره پیشرفت ایران بسیار حساس بود و دائم به قدرت و رشد ایران فکر می‌کرد. نکته دیگر اهمیت نشر فرهنگ برای اوست. او دانش سالم و مفید را به جامعه منتقل می‌کرد. بیگانه‌ستیزی او نیز بسیار مهم است. تأمین امنیت داخلی و آرامش را بسیار مهم می‌دانست. او همه این مسائل را در پیوند با علم می‌دانست.» و السلام.

